

XXX. GOZDARSKI ŠTUDIJSKI DNEVI

»Pogledi gozdarstva na krčitve gozdov«

Mojca NASTRAN, Dejan FIRM, Andrej BREZNIKAR, Tone LESNIK, Janez PIRNAT

Oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire Biotehniške fakultete je 10. aprila 2013 organiziral posvet z naslovom »Pogledi gozdarstva na krčitve gozdov«, katerega glavni namen je bil iz različnih vidikov izpostaviti problematiko presoje krčitev gozdov in poiskati možnosti za izpopolnitev strokovnih kriterijev ter usklajeno sodelovanje vseh deležnikov, ki so dejavni na področju prostorskega načrtovanja. Posvetovanja se je udeležilo 112 strokovnjakov s področja gozdarstva, kmetijstva, krajinske arhitekture in varstva narave. Posvet je pomenil tudi prvo javno predstavitev dela projekta CRP V4-1144 »Kriteriji za presojo izvedbe krčitev gozdov«, ki ga financirata Javna agencija za raziskovalno dejavnost RS in Ministrstvo za kmetijstvo in okolje RS.

VSEBINA PRISPEVKOV

Na posvetu je bilo predstavljenih 11 prispevkov domačih strokovnjakov. V uvodnem predavanju so Dragan Matijašič in sodelavci (Zavod za gozdove Slovenije - ZGS) predstavili stanje na področju posegov v gozd in gozdni prostor ter delo javne gozdarske službe na področju izdaje različnih soglasij in mnenj za posege oz. krčitve gozdov. Prikazali so osnovni pregled vzrokov za posege v gozdove v obdobju delovanja javne službe in rezultate analize krčitev gozdov v kmetijske namene. Predstavili so strokovne kriterije, ki se uporabljajo v postopku izdaje dovoljenj za krčitve gozdov, in splošno problematiko dela strokovnjakov ZGS povezanega s prostorskim načrtovanjem.

Nadja Penko Seidl in Mojca Golobič z Oddelka za krajinsko arhitekturo (BF, UL) sta pregledno predstavili proces prostorskega načrtovanja in umeščanja posegov v gozd in gozdni prostor. Obenem sta poleg obstoječih izhodišč za umeščanje novih rab in dejavnosti v gozd in gozdni prostor izpostavili tudi pomen upoštevanja prostorsko-krajinskega vidika, kar sta prikazali na primeru načel za umeščanje infrastrukturnih objektov in širitev urbanih območij.

Alenka Čar Seražin in Urška Ahačič Pogačnik z Inšpektorata RS za kmetijstvo in okolje (Ministrstvo za kmetijstvo in okolje - MKO) sta predstavili vlogo in delo inšpekcijske službe na področju nadzora krčitev gozdov in uresničevanja sprejetih predpisov.

Izpostavili sta pomanjkljivosti obstoječe področne pravne ureditve v Sloveniji in možnosti za izboljšavo posameznih pravnih predpisov.

Mojca Nastran (Oddelek za gozdarstvo BF, UL) in Laura Žižek Kulovec (Gozdarski inštitut Slovenije - GIS) sta v svojem prispevku opozorili na problematiko ugotavljanja sprememb rabe tal in krčitev gozdov, ki je posledica znatnih razlik med posameznimi uradnimi bazami prostorskih podatkov. Na podlagi rezultatov analiz sta izpostavili glavne vzroke za nastanek razlik med bazama podatkov MKO in ZGS ter predlagali možnosti za njihovo odpravo.

David Hladnik z Oddelka za gozdarstvo (BF, UL) je v svojem prispevku predstavil nekaj dodatnih izhodišč za presojo morebitnih krčitev gozdov za namene kmetijske rabe in načrtovanje prostorskega razvoja kulturne krajine, ki temeljijo na poznavanju nekdanje rabe prostora oz. zgodovinskega razvoja rabe kmetijskih zemljišč in tako smiselno dopolnjujejo obstoječe kriterije in načela za presojo posegov v gozdni prostor.

Saša Vochl in Andreja Ferreira (GIS) sta predstavili drevesno-pašni podsistem, ki predstavlja eno od možnosti za ponovno vzpostavitev kmetijske rabe (t.j. paše) na opuščeni in zaraščajoči površini. Izpostavili sta potencialno vlogo drevesno-pašnega podsistema pri zmanjševanju požarne ogroženosti okolja, saj površine s takšno rabo lahko predstavljajo učinkovite gorivne preseke.

Dušan Rožnberger in sodelavci (Oddelek za gozdarstvo BF, UL) so v svojem prispevku opozorili na številne pomanjkljivosti ostrih gozdnih robov, ki običajno nastanejo po krčitvah, saj se poveča vpliv škodljivih abiotskih in biotskih dejavnikov na ostanek sestoja. Predstavili so usmeritve in nabor ukrepov za oblikovanje postopnega, strukturiranega in vrstno pestrega gozdnega roba. Poseben poudarek so namenili presoji krčitev gozdov s poudarjeno varovalno ali zaščitno funkcijo in izpostavili pomen predhodnega ovrednotenja vpliva naravnih nevarnosti in varovalnega učinka gozda.

Tina Simončič in sodelavci (Oddelek za gozdarstvo BF, UL) so predstavili koncept prednostnih

območij s katerim se gozdarska stroka vključuje v proces priprave prostorskih načrtov, saj ta predstavlja orodje za vrednotenje pomena gozdov in ključno strokovno podlago za presojo dopustnosti posegov v gozdni prostor. Glede na nekatere pomanjkljivosti dosedanje uporabe prednostnih območij za presojanje posegov v gozdni prostor oz. krčitev so predlagali izboljšave, pri čemer so izpostavili pomen tehničnih in transparentnih kriterijev za določanje prednostnih območij.

Andrej Strniša in sodelavci (ZGS) so v svojem prispevku predstavili rezultate analiz sprememb dejanske rabe gozdnih površin v različnih krajskih tipih. Na posameznih primerih so prikazali pomen in vpliv teh sprememb na preostale gozdne površine. Na podlagi presoje prostorskih načrtov štirih občin na GGO Celje so izpostavili problematiko umeščanja stavbišč v gozd ali v njegovo neposredno bližino in podali predloge za dopolnitev strokovnih podlag, ki se uporabljajo pri presoji posegov v gozdni prostor.

Janez Pirnat (Oddelek za gozdarstvo BF, UL) in Andrej Kobler (Gozdarski inštitut Slovenije) sta v svoji predstavitvi prikazala rezultate analiz stabilnosti notranjega gozdnega okolja v Sloveniji in značilnosti sprememb gozdnih površin. Na podlagi izsledkov in splošnih krajsko-ekoloških izhodišč sta pripravila nabor možnih dopolnitev kriterijev za presojo izvedbe krčitev gozdov, ki med drugim vključujejo tudi stabilnost gozdnih površin v prostoru in času.

V zaključnem predavanju, katerega osnovni namen je bil spodbuditev razprave na temo kriterijev za presojo dopustnosti krčitev gozdov, so Dejan Firm in sodelavci (Oddelek za gozdarstvo BF, UL in ZGS) predstavili možnosti za izpopolnitev strokovnih podlag za presojo posegov v gozd in gozdni prostor. Izpostavili so možnosti za dopolnitev kriterijev, ki se uporabljajo na območjih z nizko stopnjo gozdnatosti (kmetijska in primestna krajina) in na območjih pomembnih z vidika ohranjanja biotske raznovrstnosti.

Vsi prispevki in njihove predstavitve so dostopni tudi na spletnem naslovu: <http://web.bf.uni-lj.si/gogsd2013/program.html>.

RAZPRAVA

Po predstavitev prispevkov je sledila razprava, ki sta jo vodila Tone Lesnik in Andrej Breznikar. Udeleženci so bili povabljeni k zapisu svojih pogledov na

dve ključni vprašanji gozdarske stroke ob tematiki letošnjih študijskih dni:

- **Katere so glavne ovire za bolj vsestransko usklajeno in strokovno utemeljeno odločanje o dopustnosti krčitev gozdov v Sloveniji?**
- **Kako dopolniti kriterije za presojo dopustnosti krčitev gozdov, da bodo bolj učinkovito orodje za odločanje o krčitvah?**

Velik odziv udeležencev v razpravi nakazuje, da so na področju krčitev gozdov še nekatera odprta vprašanja, s katerimi se gozdarji redno srečujemo v praksi.

Ovire

Med ovirami za bolj vsestransko usklajeno in strokovno odločanje o dopustnosti krčitev gozdov v Sloveniji so bile omenjene pravne, upravne in vsebinske ovire. Pri pravno-upravnih ovirah so bile največkrat izpostavljene zakonske nejasnosti, dolgotrajnost postopkov priprave in spreminjanja občinskih prostorskih načrtov (OPN) in pridobivanja soglasij ter pomanjkljivo poznavanje predpisov, ki pokrivajo področje krčitev gozdov, s strani različnih deležnikov. Velik problem strokovnih služb pri prostorskem načrtovanju in izvajanju predstavljajo neskladja med sektorji pri usmeritvah v prostoru in neusklajenost prostorskih podatkov.

Izpostavljen problem zakonskih nejasnosti, dvoumnosti in nedoločenosti vodi v neskladje pri strokovnem odločanju, izigravanje predpisov ali celo v pravne spore. Kar nekaj je problemov z izdajo soglasij in učinki krčitev gozdov v kmetijske namene s površino pod 0,5 ha, ki jih je prinesla sprememba Zakona o gozdnih leta 2007. Pojavlja se vprašanje ali je izdaja dovoljenja vezana na posest oz. lastnika ali na parcelo in v kakšnem časovnem okviru (vprašanje zaporednih krčitev). Problemi, predvsem pa neusklajenosti, se pojavljajo tudi zaradi nekontroliranja realizacije in namena krčitve. Zaradi neobveščenosti ljudi o predpisih se pojavljajo nedovoljene krčitve, udeleženci posveta pa so kot ovire navedli tudi prehitro spreminjanje zakonodaje in preobsežnost pravnih predpisov.

Vse večje oviro pri strokovnem odločanju o krčitvah predstavljajo neobjektivno (zaradi pomanjkanja nedvoumih kriterijev) določene funkcije gozda in nedorečen prostorski okvir določanja stopnje gozdnatosti, na kar se navezuje gozdarsko načrtovanje. Posledice tega se čutijo v praksi v

postopku izdaje soglasij, kjer se pojavljajo različni zapleti, ki se lahko potencialno razvijejo tudi v odškodninske tožbe.

Gozdarska stroka lahko pomaga pri reševanju omenjenih ovir predvsem s strokovnim sodelovanjem pri pripravi, dopolnitvah in spremembah zakonodaje na področju posegov v gozdove, na podlagi izkušenj iz prakse in s strokovnimi kriteriji.

Večjo oviro za usklajeno strokovno odločanje o krčitvah predstavlja šibko sodelovanje med vsemi odgovornimi strokovnimi službami. Posledice se kažejo v neuskkljenosti sektorskih usmeritev za prihodnji prostorski razvoj, v nastanku konfliktov interesov v prostoru in v neuskkljenosti ter nedostopnosti različnih prostorskih podatkov. Slabo sodelovanje med resorji in njihova neuskkljenost se odraža v praktičnih primerih na terenu, npr. zaradi ostrejših zahtev kmetijske politike pri podeljevanju subvencij prihaja do t.i. »čiščenja« GERK-ov, kjer je pogosto predmet krčitve lahko tudi gozd. Kot primer strokovne neuskkljenosti lahko navedemo tudi neskladja med posameznimi gozdnogospodarskimi načrti na mejnih območjih med OE ZGS, kar lahko zmanjšuje kredibilnost gozdnogospodarskega načrtovanja.

Gozdarska stroka lahko na omenjene ovire vpliva s pobudami za sodelovanje in usklajevanje podatkov. Predhodna uskladitev smernic med sektorji (predvsem med kmetijstvom in gozdarstvom), bi bila prostorskim načrtovalcem v pomoč, hkrati pa bi izboljšala kvaliteto načrtovanja z vsaj delno usklajenimi idejami o nadaljnjem prostorskem razvoju določenega območja. Spremenjen vrstni red pri postopkih izdelave OPN, kjer bi prostorski načrtovalec postavil prostorske potrebe za določeno dejavnost, sektorski strokovnjak pa v skladu s strokovnimi kriteriji svoje stroke, podal več možnih alternativ za iskano dejavnost, bi zagotovo pripomogel k večji kakovosti načrtovanja umestitve dejavnosti. V nekaterih občinah pri načrtovanju tovrstno že sodelujejo z gozdarji, kar bi lahko izpostavili kot primer dobre prakse (npr. OE ZGS Novo mesto z občinama Novo mesto in Trebnje). Javno dostopne detaljne smernice gozdarske stroke za prostorsko načrtovanje, po zgledu drugih sektorjev (npr. ZRSVN: Splošne naravovarstvene smernice za urejanje prostora), bi bile koristna pomoč prostorskim načrtovalcem. Priročnik o izdelavi gozdnogospodarskih načrtov GGE, kjer so kriteriji za umeščanje posegov v gozdove opredeljeni, ni javen

in s tem dostopen vsem deležnikom prostorskega načrtovanja. Izražena je bila tudi potreba po skupni (medsektorski), usklajeni bazi prostorskih podatkov, ki bi bila osnova vsem prostorskim načrtovalcem. Na razpravi so bila poudarjena neskladja med OPN, evidenco dejanske rabe tal Ministrstva za kmetijstvo in okolje, gozdnogospodarskimi načrti in stanjem v naravi. Z natančnejšo določitvijo postopkov in doslednostjo obveščanja med ZGS in občinami o odločbah za krčitve, bi pripomogli k večji usklajenosti podatkov. Podatki različnih strok, udeleženih v procesu urejanja prostora, so sicer v veliki meri dostopni, vendar ne na skupnem mestu in z neenako natančnostjo, kar otežuje načrtovanje.

Kriteriji

Predlogi udeležencev letošnjih GŠD za dopolnitev kriterijev za presojo dopustnosti krčitev gozdov so izhajali iz omenjenih ovir. V prispevku je povzeta razprava o problematiki kriterijev in njihovih dopolnitev, da bi bili učinkovitejše orodje za odločanje o krčitvah. Da bi bili kriteriji za dopustnost krčitev v pomoč in argument v prostorskih odločitvah, morajo biti strokovni, nedvoumni, objektivni, transparentni in javno dostopni. Objektivni in nedvoumni kriteriji zmanjšajo možnost vpliva različnih lobijskih in prostorsko načrtovanje.

Nasprotujoče želje pri kriterijih za presojo krčitev predstavljajo zahteve, da so kriteriji nedvoumno določeni, hkrati pa fleksibilen pripomoček pri prostorskem načrtovanju. Bolje kot karto površin, kjer krčenje gozda ni dovoljeno in kjer praviloma ni dopustno, bi bilo pripraviti karto, na kateri bi izpostavili območja, kjer krčitve (razen izjemoma) nikakor niso dovoljene. V nasprotnem primeru se lahko prostorski načrtovalci pri umeščanju dejavnosti v gozd in gozdni prostor napačno sklicujejo na območja dopustnih ali pogojno dopustnih krčitev.

Predlogi kriterijev za presojo dopustnosti krčitev so bili: relief in z njim povezani dejavniki, pedološka podlaga, kakovost rastišč in zgradba sestojev, funkcije gozda, varovana območja, zaokroženost kmetijskih in gozdnih površin, minimalna gozdnatost, status krčitelja, načrtovana raba po krčitvi (tudi določitev dopustnih mešanih gozdarsko-kmetijskih rab), ranljivost prostora, pomembnost habitatov, vodna zemljišča, ekonomska upravičenost gojenja gozda, ipd.

Kot večkrat omenjeni problem so se pokazale funkcije gozdov, ki so eden od glavnih kriterijev

za presojo dopustnosti krčitev. V pripravi je nova klasifikacija funkcij gozdov, pri kateri bo potrebno razmisliti o številu kategorij, njihovem združevanju in tudi o smiselnosti določanja več stopenj poudarjenosti. Pri kriterijih za presojo krčitev bi bilo funkcije gozda smotno obravnavati le na dveh stopnjah, pri čemer bi prva imela normativno – zaščitno vlogo. Posebno pozornost pri presoji krčitev bi bilo smiselno nameniti tudi kombinaciji funkcij; potreben je razmislek, kakšna kombinacija v kakšni krajini je pomembnejša pri presoji krčitev.

Prav tako je eden od kriterijev, pri katerem je natančnejša opredelitev nujna, stopnja gozdnatosti. Pri tem kriteriju oz. kazalcu je problematičen subjektiven prostorski okvir za njegovo določanje. Poleg gozdnatosti so bili izraženi tudi predlogi, da bi kot kriterij za krčitve upoštevali tudi velikost in razmestitev gozdnih površin oz. zaplat v krajini.

ZAKLJUČEK

Dobra udeležba in velik odziv v razpravi nakazujeta aktualnost teme letošnjih jubilejnih gozdarskih študijskih dni. Prispevki so podali različne poglede gozdarstva na krčitve gozdov, v razpravi pa so se izrazile ovire za usklajeno in strokovno odločanje o krčitvah ter komentarij kriterijev za presojo dopustnosti krčitev. Na tem mestu se za udeležbo in sodelovanje zahvaljujemo vsem udeležencem. Jeseni bo strokovni javnosti, ob zaključku projekta CRP V4-1144 »Kriteriji za presojo izvedbe krčitev gozdov«, z objavo prispevka podrobneje predstavljena analiza obstoječih kriterijev za presojo krčitev. Podani bodo predlogi za njihovo dopolnitev, ki bodo med drugim upoštevali tudi ugotovitve letošnjih študijskih dni. Obenem vabimo strokovno javnost k aktivnem sodelovanju pri pripravi tega prispevka. Interes za sodelovanje in svoje predloge lahko posredujete na elektronski naslov: dejan.firm@bf.uni-lj.si.

Mednarodno srečanje študentov gozdarstva

Letos smo obeležili že peto mednarodno srečanje študentov gozdarstva v Sloveniji zapovrstjo. Doslej je postala že tradicija, da slovenski študentje gostimo zimsko srečanje študentov – WINTER MEETING –, ki se ga lahko udeležijo člani mednarodne organizacije študentov gozdarstva – IFSA. Tudi tokrat se nas je zbrala pisana družčina iz kar desetih držav: od Skandinavije, Švice in Poljske pa vse do Turčije in znova nam je tridesetim študentom uspelo združiti zvrhano mero strokovnosti in zabave.

V nedeljo zvečer smo udeležence sprejeli na naši fakulteti, zjutraj pa smo bili že vsi pripravljeni na uradni začetek srečanja. Temu je sledil nagovor prodekana prof. dr. Roberta Brusa, ki nam je tudi podrobno predstavil rastiščne posebnosti Slovenije. Za njim nam je dr. Miha Krofel razširil obzorja o velikih zvereh na Slovenskem. Sklop predavanj je zaključila direktorica podjetja Unicommerce, d.o.o., gospa Marijana Dajčman.

Po predavanjih smo imeli ravno dovolj časa za kratek ogled študentskega naselja v Rožni dolini in

kosilo v menzi. Ko so udeleženci okvirno začutili, kakšno je študentsko življenje v Ljubljani, smo se še z enajstimi slovenskimi študenti odpravili proti Beli krajini, v kočo Lovske družine Loka - Črnomelj. Tam sta nas pričakala Miha Zupančič (GG Novo mesto) in Uroš Vranešič (LD Adlešiči). Zupančič nam je predstavil dejavnosti Gozdnega gospodarstva Novo mesto, Vranešič pa povedal vse o upravljanju z divjadjo v Sloveniji.